

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU UAB VILNIAUS TEISĖS CENTRO INTERNETO SVETAINĖJE SKELBTOJE INFORMACIJOJE TYRIMO

2019-09-25 Nr. (19)SN-165)SP-97
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) 2019 m. rugsėjo 12 d. gavo pareiškėjo skundą (pareiškėjo asmens duomenys yra žinomi) dėl „Vilniaus teisės centro Emerita“ (taip nurodė pareiškėjas) interneto svetainėje <https://vilniausteisescentras.lt/dokumentai-reikalingi-santuokos-nutraukimui-skyryboms-teisine-pagalba/> skelbiamos informacijos apie paslaugas. Pareiškėjas teigia, kad jo nurodytos interneto svetainės skiltyje „Dokumentai, reikalingi santuokos nutraukimui“ skelbiama, kokius dokumentus reikia pateikti, jeigu vienas iš sutuoktinių nusprendė nutraukti santuoką. Vienoje iš minėtos skilties formuluočių teigiama: <...> Teismo medicinos ekspertų išvados (jei esate patyrusi smurtą); <...>.“ Pareiškėjas skunde nurodė skundžiamos įmonės pavadinimą „Emerita“, tačiau interneto svetainėje, kurioje jis rado skundžiamą įrašą, yra nurodytas įmonės pavadinimas – Vilniaus teisės centras. Pareiškėjas prašo pradėti tyrimą dėl diskriminacijos lyties pagrindu ir neigiamų nuostatų vyrų atžvilgiu formavimo, gaunant paslaugas. Pareiškėjas pažymėjo, kad smurtą patiria abiejų lyčių asmenys, todėl vyrus žeidžiantis sakinytis turi būti formuluojamas taip, kad smurtautojas ir auka nebūti įvardijami kaip vyras ir moteris.

Seimo kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierių, Milda Vainiutė (toliau – lygių galimybių kontrolierė)

n u s t a t ė:

1. 2019 m. rugsėjo 12 d. susipažinus su pareiškėjo nurodyta „Vilniaus teisės centro Emerita“ interneto svetainės nuoroda <https://vilniausteisescentras.lt/dokumentai-reikalingi-santuokos-nutraukimui-skyryboms-teisine-pagalba/>, paaiškėjo, kad teisines paslaugas teikia UAB Vilniaus teisės centras.

2. Teisės skyriaus vyresnioji patarėja (toliau – vyresnioji patarėja) 2019 m. rugsėjo 13 d. susisiekė telefonu su UAB Vilniaus teisės centro direktoriumi ir pasiteiravo direktoriaus apie jo vadovaujamos įmonės interneto svetainėje skelbiamą informaciją, kurioje nurodyta, kokius dokumentus reikalaujama pateikti santuoką nusprendusiems nutraukti asmenims, tai yra, teismo medicinos ekspertų išvadas („jei esate patyrusi smurtą“). UAB Vilniaus teisės centro direktorius paprašė vyresniosios patarėjos pateikti šią informaciją elektroniniu paštu, taip pat pasiteiravo, kaip ši informacija turėtų būti pakeista, kad būtų neutrali lyčių požiūriu. Vyresnioji patarėja 2019 m. rugsėjo 12 d. 15.06 val. elektroniniu laišku (el. pašto adresu teisybe@yahoo.com) išsiuntė UAB Vilniaus teisės centro direktoriui informaciją apie interneto svetainėje <https://vilniausteisescentras.lt/dokumentai-reikalingi-santuokos-nutraukimui-skyryboms-teisine-pagalba/> skelbtą informaciją, kurioje nurodyta, kokius dokumentus reikalinga pateikti ruošiantis nutraukti santuoką, o vienas iš dokumentų yra teismo medicinos ekspertų išvados, „jei esate patyrusi smurtą“.

3. Vilniaus teisės centro direktorius 2019 m. rugsėjo 15 d. 06.49 val. elektroniniu laišku informavo, kad, atsižvelgiant į Tarnybos bei besikreipiančių asmenų pastebėjimus, jo vadovaujamos įmonės interneto svetainėje buvo atlikti pataisymai.

Tyrimo metu nustatyta, kad 2019 m. rugsėjo 16 d. UAB Vilniaus teisės centro interneto svetainėje <https://vilniausteisescentras.lt/dokumentai-reikalingi-santuokos-nutraukimui-skyryboms-teisine-pagalba/> skelbiama formuluotė apie dokumentus, reikalingus pateikti santuoką nusprendusiems nutraukti asmenims, buvo pakeista lyčių atžvilgiu neutralia formuluote: „<...> Teismo medicinos ekspertų išvados (jeigu patyrėte smurtą iš sutuoktinio ar sutuoktinės) <...>.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar UAB Vilniaus teisės centras, skelbdamas informaciją apie dokumentus, kuriuos reikia pateikti santuoką nusprendusiems pateikti asmenims, tinkamai vykdė

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 2 punkto reikalavimus ir ar nepažeidė to paties įstatymo 13 str. 2 punkto, pagal kurį moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikoma, kai dėl asmens lyties, informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba reklamuojant jas, formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

Pažymėtina, kad Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims 5 straipsnio a punkte valstybės dalyvės įpareigojamos (Lietuva yra ratifikavusi šią konvenciją, todėl yra valstybė, įgyvendinanti jos nuostatus): imtis visų reikiamų priemonių, siekiant pakeisti socialinius ir kultūrinius vyrų ir moterų elgesio modelius, kad išnyktų prietarai, papročiai ir visokia kitokia praktika, pagrįsta vienos lyties nepilnavertiškumo ar pranašumo idėja arba stereotipišku vyrų ir moterų vaidmeniu.

Europos Tarybos ir valstybių narių vyriausybės atstovų, posėdžiavusių Taryboje, 1995 m. spalio 5 d. rezoliucijos Nr. 95/C 296/06 „Dėl moterų ir vyrų įvaizdžio reklamoje ir žiniasklaidoje“ 2 punkte nustatyta, kad lyčių stereotipai reklamoje ir žiniasklaidoje yra vienas iš nelygybės veiksnių, darančių įtaką požiūriui į moterų ir vyrų lygybę, kad tai pabrėžia lygybės visose visuomeninio gyvenimo srityse skatinimo svarbą.

Minėtos Europos Parlamento 2013 m. kovo 12 d. rezoliucijos dėl lyčių stereotipų panaikinimo ES (2012/2116(INI)) 9 punkte pabrėžiama, kad reklamose dažnai siunčiamas įvairiais lyčių stereotipais pagrįstas diskriminacinis ir (arba) orumą žeminantis signalas, trikdomas lyčių lygybės strategijų įgyvendinimas, todėl Komisija, valstybės narės, pilietinė visuomenė ir reklamos savireguliacijos raginamos tvirtai bendradarbiauti, siekiant kovoti su tokia praktika, pirmiausia naudojant veiksmingas priemones, kuriomis būtų užtikrinta pagarba žmogaus orumui, taip pat sąžininga rinkodara bei reklama.

Taigi, akivaizdu, jog Europos Tarybos bei Europos Parlamento rezoliucijose, kurios yra rekomendacinio pobūdžio, pabrėžiama, kad reklamoje, informacijoje apie prekes bei paslaugas turi būti užtikrinama pagarba žmogaus orumui, žmogus negali būti menkinamas, žeminamas dėl lyties bei kitų asmens tapatybės požymių.

Pažymėtina, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punktu prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai įpareigojami, suteikiant vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą. To paties įstatymo 13 str. 2 punkte nustatyta, kad prekių pardavėjo, gamintojo ar paslaugų teikėjo veiksmai pripažįstami pažeidžiančiais moterų ir vyrų lygias teises, jeigu,

informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba reklamuojant jas, formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

Taigi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 str. 2 punktu yra susiaurintas to paties įstatymo 7 str. 2 punkte nustatytų pareigų vykdymas ir formaliai moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikomas visuomenės nuostata, kad viena lytis pranašesnė už kitą, formavimas reklamoje bei informacijoje apie paslaugas, taip pat vartotojų diskriminavimas dėl jų lyties.

Moterų ir vyrų lygių galimybių 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, seksualinis priekabiavimas, priekabiavimas, nurodymas tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti dėl lyties, o 2 str. 7 dalyje tiesiogine diskriminacija apibrėžiamas ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Taigi, identifikuojant galimą diskriminavimą lyties pagrindu, yra atliekamas palyginimas tarp skirtingos lyties asmenų ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie yra vertinami vienodai, ar jiems taikomas vienodo elgesio principas. Atkreiptinas dėmesys, kad diskriminacija yra kildinama iš galimai nevienodo traktavimo, kuris vyko praeityje, vyksta dabartiniu metu ar galėtų vykti ateityje.

Vertinant viešai skelbiamą informaciją apie prekes ir paslaugų reklamą lyčių lygybės aspektu, būtina nustatyti, ar konkreti informacija neprieštaruoja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punkte nustatytoms pareigoms, kurių privalo laikytis prekių pardavėjai, gamintojai ir paslaugų teikėjai skelbdami informaciją apie prekes ir paslaugas arba jas reklamuodami, ir ar dėl šių pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo nėra padaromas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 str. 2 punkte įtvirtintas pažeidimas (formuojamos nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties).

Taigi aptariama skelbta informacija, kurioje buvo nurodyta, kokius dokumentus reikalaujama pateikti santuoką nusprendusiems nutraukti asmenims, tai yra teismo medicinos ekspertų išvadas („jei esate patyrusi smurtą“), galėjo formuoti visuomenės nuostatas, kad tik vyrai smurtauja prieš savo sutuoktines, ir taip galėjo būti suponuojama nuomonė, kad absoliučiai visi vyrai yra linkę naudoti fizinę prievartą prieš moteris, vykdyti priešišką teisei veiką, ir dėl to jie visuomenėje galėjo būti vertinami nepalankiai, priešišškai, ir būtent dėl šios priežasties skelbta informacija apie teikiamas teises paslaugas galėjo būti formuojamos nuostatos, kad moterys yra pranašesnės už vyrus.

Akivaizdu, kad aptariamoje skelbtoje informacijoje apie dokumentų, reikalingų santuokos nutraukimui, pateikimą, tai yra medicinos ekspertų išvadų pateikimą, „jei esate patyrusi smurtą“, vartojamas moterims adresuotas kreipinys (žodis „patyrusi“ yra būtojo kartinio laiko dalyvis, kurio

galūnė -usi rodo, kad lietuvių kalboje jis priskiriamas moteriškai giminei), tokios informacijos pateikimu vyrai galėjo suvokti, kad teisinė paslauga dėl santuokos nutraukimo tuo atveju, jeigu smurtą yra patyręs vyriškosios lyties sutuoktinis, galėtų būti nesuteikiama, ir dėl šios priežasties jie, tikėtina, galėjo numanyti, kad paslauga dėl skyrybų teisinio proceso organizavimo bus nesuteikta. Pastebėtina, kad Tarnyba vyrų skundų dėl atsisakymo suteikti teises paslaugas skyrybų atveju dėl sutuoktinės naudoto fizinio smurto negavo.

Taigi UAB Vilniaus teisės centro skelbtoje informacijoje, kurioje buvo nurodyta, kokius dokumentus reikalaujama pateikti santuoką nusprendusiems nutraukti asmenims, tai yra teismo medicinos ekspertų išvadas („jei esate patyrusi smurtą“), išvelgtinas prieštaravimas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto reikalavimams.

Atsižvelgdama į tai, kad paslaugų teikėjas UAB Vilniaus teisės centras, reaguodamas į Tarnybos atstovo pastabą, nedelsiant ir tinkamai pakeitė savo interneto svetainėje informaciją, susijusią su paslaugų teikimu skyrybų atveju taip, kad ji yra neutrali lyčių požiūriu ir neprieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto bei 13 straipsnio 2 punkto nuostatoms, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 str., Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti tyrimą, nutraukus lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus.
2. Su sprendimu supažindinti UAB Vilniaus teisės centro vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierė,
pavadojanti lygių galimybių kontrolierių

Milda Vainiūtė